

IRODALMI ÉRTESÍTŐ.

Egyházzertartási dolgozatok (Agenda). Irta F e r e n c z J ó z s e f, unitárius püspök. Budapest. Franklin társulat. 1878. 8-r. 184. l. Ára 1 frt. 70 kr.

E könyv unitárius egyházirodalmunkban figyelemre méltó jelenség nemcsak azon körülménynél fogva, hogy nemében nálunk első gyűjtemény, hanem belbecsénél, eredeti eszmékben dúsgazdag tartalmánál fogva is. XII. keresztelési, XII. urvacsorai és X. házassági beszédet mutat be író kezünk alatti gyűjteményében, melyeket mint pap irt és mondott el csaknem negyedszázadra terjedő gyakorló lelkipásztorsága alatt. És mindezen beszédek magas színvonalon álló gondolkozást, a családi, gyülekezeti és társadalmi életviszonyok „bonyolult szövedékében” mély ismeretet tüntetnek fel logikus eszmejárással, egyszerű, de gyakorlott ékes irányban. Csengő frázisoktól és hivatalos theologiai, vagyis nehezen emészthető confessionalis kifejezésektől azok teljesen mentek, de a hallást és figyelmet az egyszerű formákba mesterileg öntött erkölcsi és vallási gondolatok és elvek annál inkább megragadják. Valóban e beszédek ritka példányok a tekintetben, hogy modern theologiai műveltséggel és irmodorral miként lehet és kell oly szertartási cselekvényeknél is, melyekre e beszédek irattak, a vallásosságot éberségben tartani és élni és a vallási társulathoz való ragaszkodás érzetét erősíteni. Mi nem fejezhetjük ki eléggé elismerésünket az író iránt, hogy fent jelzett dolgozataival szerény unitárius irodalmunkat gazdagította és azt oly térről mutatta be, melyen hazánkban eddigelé kevésbé volt ismeretes. Sajnáljuk, hogy halottszertartási dolgozataiból, melyeknek egy része külön füzetekben ugyan már megjelent, nem adott egy negyedik részt. Ez könyvének értékéből azonban mit sem von le, de azt teljesebbé tette volna. De eltekintve ettől, ismételjük, hogy a közlött dolgozatok irodalmi jelenség és hisszük, hogy nemcsak az unitárius világ, hanem a protestansok világa általában örömmel ragadja meg az alkalmat azt élvezni, annak mind alaki, mind tartalmi szépségeiben gyönyörködni.

A keresztyén egyház rövid története. Irta N é m e t K á r o l y, budapesti evang. hitoktató. Budapest, 1878. Franklin-társulat. 16. r. 82 l. Ára?

Szerző művét a népiskola felső és a középiskola alsó osztályabeli prot. növendékek számára írta. Két szakaszban terjeszti elé a keresztyén egyház történetét. I. Szakasz. A keresztyén egyház keletkezésését megújulásáig. II. Szakasz. Az egyház megújulása. Függelékül pedig adja a Magyarhonban törvényesen bevett keresztyén felekezetek közti különbségeket. Beosztásánál és világos, érthető nyelvezeténél fogva e művecske e nemű tankönyvek legjobbjai közé sorakozik. Különösen kiemelendők tartjuk, hogy szerző művét nem felekezeti álláspontból írta és a

különböző felekezetek mindenike történetének műve terjedelmébe képest illő tért szentel. Ez hazánkban az első egyháztörténeti tankönyv, melyben az unitáriusok történetének méltányosabb tárgyalását látjuk. Jó lelkiismerettel ajánlhatjuk e könyvet minden érdeklettek figyelmébe.

P.

Észrevétel. Servét Mihály jellemrajzának az „Erd. prot. lap” általi megemlítésére. Az érintett lap könyvismertetője e kis művet megemlítvén, azt jegyzi meg: „E munka annak idejében nagy port vert külföldi irodalmi körökben. Most azonban, miután a Servét és Kálvin kérdése pro et contra már annyiszor meg volt vitatva, még pedig eredménytelenül — a felekezeti méltányosság és közeledés ez idejében nem tartjuk indokoltnak a további feszegetést, kivált ha az oly tendentiosus kiindulási pontot vesz föl mint a jelen mű, melynek polemikus oldalát fordító még jobban előtérbe állítani látszik. Jellemzi szerző felfogását hogy ugyane tárgyról már húsznál több kisebb nagyobb munkát bocsátott közre; ily meddő munkásságra vesztegeti más különben kétségbevonhatlan tehetségét”. A nélkül, hogy e rosz akaratú ismertetés melyebb taglalásába bocsátkoznám, csupán néhány észrevételre szoritkozom. Az igaz, hogy e mű 1875-ben megjelenése alkalmával nagy sensatiót keltett. Méltó is reá, mert híven van írva. Le is fordította minden miveltebb nemzet a maga nyelvére, csak nálunk nem akadt egyetlen protest. lap, a mely azt a maga idejében ismertesse. S most midőn végre akadt ember, a ki azt lefordítsa, s az által egyháztörténetünknek némely homályos, eddig félreértett pontját honfiaink öntudatában felderíteni és helyrehozni segítsen, tendentiosus módon eléál egy prot. lap, vádolja a szerzőt és fordítót a felekezeti méltányosság álruhájában, s azt mondja, hogy „miután a Servét és Kálvin kérdése pro et contra már annyiszor meg volt vitatva, nem tartjuk indokoltnak a további feszegetést”. Itt kénytelen vagyok eszébe juttatni ismertetőnek, hogy nálunk e kérdés soha megvitatva nem volt. Csupán egy ref. író írta meg a Kálvin életét, békéketítve Servétet a hol lehetett, a mire aztán egyik nagy nevű tudósunk néhány helyreigazító megjegyzést tett. Nálunk a kérdés így áll, s bizony helyesebben és a prot. elvhez hívebben cselekedett volna ismertető is, ha egyszerű lekiabálás helyett — a miben semmi virtus nincs — méltányolja a szerző fáradságát, igazuak ismeri a mi igaz, s a mit többé palástolgatni nem lehet, mert hangosan kiált.

S i m é n D.

KÜLÖNFÉLÉK.

Legfelsőbb kitüntetés. Vallásfelekezetünk érdemes püspökének, főt. Ferencz József urnak Ő cs. kir. apost. Felsége márt. 14-én kelt legmagasabb rendeletével a kir. tanácsosi czimet díjmentesen adományozni méltóztatott. A főt. püspök ur személye és az által vallásfelekezetünk irányában is tanusított legmagasabb királyi kegyelemnek és jóindulatnak e jelét velünk együtt egész vallásközönségünk és barátaink a legőszintébb örömmel üdvözlük.